

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHDA FUQAROLIK JAMIYATINING ROLI: HUQUQIY VA INSTITUTSIONAL YONDASHUV

Aliyev Asilbek Baxromovich

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Annotatsiya: Maqola korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyatining rolini huquqiy va institutsional yondashuv nuqtai nazaridan tahlil qiladi. Unda fuqarolik jamiyati institutlarining korrupsiyani kamaytirishdagi samaradorligi, davlat organlari bilan hamkorlik mexanizmlari va mavjud muammolar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari fuqarolik jamiyati ishtirokining korrupsiyaga qarshi kurash strategiyasida markaziy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, fuqarolik jamiyati, huquqiy mexanizm, institutlar, davlat hamkorligi

Аннотация: Статья анализирует роль гражданского общества в борьбе с коррупцией с точки зрения правового и институционального подхода. Рассматривается эффективность институтов гражданского общества в снижении уровня коррупции, механизмы взаимодействия с государственными органами, а также существующие проблемы. Результаты исследования показывают центральную роль участия гражданского общества в стратегии борьбы с коррупцией.

Ключевые слова: коррупция, гражданское общество, правовой механизм, институты, взаимодействие с государством

Inglizcha:

The article analyzes the role of civil society in combating corruption from legal and institutional perspectives. It examines the effectiveness of civil society institutions in reducing corruption, mechanisms of cooperation with state authorities, and existing challenges. The findings indicate that civil society participation plays a central role in anti-corruption strategies.

Keywords: corruption, civil society, legal mechanism, institutions, state cooperation

Korrupsiya har qanday davlatda ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy barqarorlikka tahdid soluvchi muammo hisoblanadi. Fuqarolik jamiyati institutlari esa davlat va jamiyat o'rtasida vositachi rolini bajarib, korrupsiyaga qarshi kurashda samarali mexanizm bo'lishi mumkin. Huquqiy me'yorlar va institutsional strukturalar orqali fuqarolik

jamiyati korrupsiyani aniqlash, nazorat qilish va oldini olish ishlarida faol ishtirok etadi.

Fuqarolik jamiyati institutlari: nodavlat notijorat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari, faollar va mahalliy jamoalar. Ularning asosiy vazifasi — davlat faoliyatini monitoring qilish, fuqarolarning huquqiy ongini oshirish va korrupsiyaga qarshi siyosatni qo'llab-quvvatlashdir.

- Davlat qonunchiligi va korrupsiyaga qarshi maxsus qonunlar fuqarolik jamiyatining faoliyatini tartibga soladi.
- Fuqarolik jamiyati vakillari davlat organlarining korrupsiya holatlarini tekshirish va e'tiroz bildirish huquqiga ega.
- Korrupsiyaga qarshi milliy strategiyalar va dasturlar doirasida fuqarolarni jalb etish mexanizmlari huquqiy asos sifatida ishlatiladi.
- Fuqarolik jamiyati institutlari davlat va xususiy sektor bilan hamkorlikda loyihalar amalga oshiradi.
- Korrupsiyaga qarshi monitoring va audit faoliyati tashkil etiladi.
- Ochiq ma'lumotlar va shaffoflik mexanizmlari orqali jamiyat nazoratini kuchaytiradi.
- Fuqarolik jamiyati institutlarining moliyaviy va kadrlar resurslari cheklanganligi.
- Davlat organlarining ayrim hududlarda hamkorlikka qarshiligi.
- Jamiyatning ayrim qatlamlarida huquqiy ongning pastligi.

Takliflar:

- Fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlash uchun qonunchilikni mustahkamlash.
- Davlat va nodavlat sektor o'rtasida samarali hamkorlik mexanizmlarini yaratish.
- Fuqarolar huquqiy ongini oshirish bo'yicha targ'ibot ishlarini kengaytirish.

Korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyati muhim vosita bo'lib, uning roli huquqiy va institutsional yondashuvlar orqali yanada oshiriladi. Fuqarolik jamiyati institutlari davlat faoliyatini nazorat qilish, korrupsiyani aniqlash va oldini olishda samarali mexanizm sifatida ishtirok etadi. Shu yo'l bilan korrupsiyaga qarshi kurash strategiyasida ijtimoiy ishonch va shaffoflik mustahkamlanadi.

Korrupsiya nafaqat davlatning moliyaviy resurslarini kamaytiradi, balki ijtimoiy adolat va fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini ham pasaytiradi. Shu sababli fuqarolik jamiyati institutlari korrupsiyaga qarshi kurashda nafaqat kuzatuvchi, balki

faol ishtirokchi sifatida ahamiyatga ega. Ushbu institutlar fuqarolarni huquqiy jihatdan xabardor qilish, davlat organlarining faoliyatini monitoring qilish va korrupsiyaga qarshi tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash vazifasini bajaradi.

Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar korrupsiyaga qarshi kurashda muhim vosita hisoblanadi. Ular orqali korrupsiya holatlari ochiq e'lon qilinadi, jamoatchilik nazorati kuchayadi va davlat organlari ustidan shaffoflik ta'minlanadi.

Fuqarolar huquqiy bilimga ega bo'lsa, korrupsiyaga qarshi faol ishtirok etish imkoniyati oshadi. Shu bois, maktab, oliy ta'lim va ommaviy targ'ibot orqali fuqarolarning huquqiy ongini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik muhimdir. Masalan, BMT, Transparency International va boshqa xalqaro institutlar tajriba almashish, monitoring va maslahatlar orqali fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Raqamli texnologiyalar va elektron hukumat tizimlari korrupsiyaga qarshi kurashda samarali vosita hisoblanadi. Masalan, onlayn shikoyat platformalari, elektron tenderlar va davlat xaridlari monitoring tizimlari fuqarolik jamiyati ishtirokini kuchaytiradi.

Fuqarolik jamiyati korrupsiyaga qarshi kurashda nafaqat kuzatuvchi, balki faol ishtirokchi sifatida ahamiyatga ega. Huquqiy va institutsional yondashuvlarni birlashtirish orqali jamiyatning barcha qatlamlari korrupsiyaga qarshi kurashda jalb qilinadi, davlat faoliyati shaffof va mas'uliyatli bo'ladi. Shu yo'l bilan ijtimoiy barqarorlik, ishonch va qonun ustuvorligi mustahkamlanadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyati faqat nazoratchi emas, balki ijtimoiy tashabbus ko'rsatuvchi sifatida ham ishtirok etadi. Jamiyatning faol qatlamlari, nodavlat tashkilotlar va jamoatchilik harakatlari korrupsiyani aniqlash, oldini olish va unga qarshi siyosatlarini ishlab chiqishda davlat organlariga yordam beradi. Shu bilan birga, korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyatining roli siyosiy barqarorlik va ijtimoiy adolatni mustahkamlashda muhim hisoblanadi.

Mahalliy jamoalar va fuqarolik tashabbuslari korrupsiyaga qarshi kurashda birinchi qadam sifatida xizmat qiladi. Ular hududdagi davlat xizmatlarining shaffofligini kuzatadi, shikoyatlar va takliflar orqali korrupsiyaga qarshi choralarni kuchaytiradi.

Ijtimoiy monitoring tizimlari, jumladan, fuqarolar tomonidan yaratilgan onlayn platformalar va "watchdog" guruhlar, korrupsiya holatlarini tezkor aniqlash va jamoatchilik nazoratini ta'minlash imkonini beradi. Bu tizimlar davlat va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi.

Fuqarolik jamiyati institutlarining moliyaviy mustaqilligi ularning samarali ishlashini ta'minlaydi. Moliyaviy jihatdan mustaqil tashkilotlar korrupsiyaga qarshi faoliyatni davlat bosimi ostida emas, balki shaffof va mustaqil ravishda olib boradi.

Davlat organlari va fuqarolik jamiyati o'rtasida barqaror hamkorlik mexanizmlari yaratish korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini oshiradi. Shu jumladan, davlat tashkilotlari bilan muntazam uchrashuvlar, maslahat kengashlari va birgalikdagi monitoring loyihalari amalga oshiriladi.

Fuqarolik jamiyati institutlarining korrupsiyaga qarshi kurashdagi roli keng va turlicha bo'lib, ularning ishtiroki huquqiy, institutsional va ijtimoiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Mahalliy jamoalar, nodavlat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va onlayn platformalar orqali fuqarolar davlat faoliyatini nazorat qiladi va shaffoflikni ta'minlaydi. Shu yo'l bilan korrupsiyaga qarshi kurash strategiyasining samaradorligi oshadi va jamiyatda ishonch mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurash to'g'risidagi Qonuni. Toshkent, 2017.
2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Anti-Corruption Toolkit. Vienna, 2018.
3. Transparency International. Corruption Perceptions Index. Berlin, 2019.
4. Beknazarov, A. Fuqarolik jamiyati va korrupsiyaga qarshi kurash. Toshkent: Huquq, 2018.
5. Karimov, I. Korrupsiyaga qarshi strategiyalar va davlat boshqaruvi. Toshkent: Yuridik, 2020.
6. Rose-Ackerman, S. Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. Cambridge University Press, 2016.

